

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain
153 ja 158 a §:n muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Ulkomaalaislain säännöksiä unionin kansalaisen ja häneen rinnastettavan perheenjäsenen vapaasta liikkuvuudesta ehdotetaan muutettaviksi vastaamaan Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen vapaan liikkuvuuden direktiivin soveltamisesta antamaa tulkintaa. Muutokset koskisivat perheenjäseniä, jotka itse eivät ole unionin kansalaisia. Esityksellä edistetään unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä yhdenvertaista kohtelua unionin jäsenvaltioissa.

Ulkomaalaislain säännöksiä vapaasta liikkuvuudesta sovellettaisiin jatkossa myös perheenjäseniin, jotka tulevat suoraan kolmannesta maasta ilman aiempaa oleskelua toisessa jäsenvaltiossa, ja tapauksiin, joissa perheenjäsenyys syntyy vasta Suomessa. Nykyään näissä tilanteissa myönnetään oleskelulupa.

Muutokset koskisivat vain pientä osaa Suomeen muuttavista unionin kansalaisten

perheenjäsenistä. Vuosina 2007-2008 heitä oli noin 50.

Hakijan asuinpaikan kihlakunnan poliisilaitos on toimivaltainen viranomaisen unionin kansalaisen ja hänen perheenjäsenensä oleskeluoikeuden toteamisessa. Sisäasiainministeriö on antanut poliisille ohjeen, jonka mukaan ennen ehdotettua lainmuutosta direktiiviä sovelletaan suoraan ulkomaalaislain sijasta siten kuin Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on direktiiviä tulkinnut.

Esitykseen sisältyy lisäksi ehdotus opiskelijan perheenjäsenen oleskeluoikeuteen liitetyväksi muutokseksi. Säännöstä unionin kansalaisen oikeudesta oleskella yli kolme kuukautta ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan paremmin direktiivin säännöksiä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi tilassa.

PERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Vapaan liikkuvuuden direktiivi

Euroopan unionin kansalaisen ja hänen perheenjäsenensä vapaasta liikkuvuudesta on säädetty 29 päivänä huhtikuuta 2004 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2004/38/EY Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsenten oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta (jäljempänä *vapaan liikkuvuuden direktiivi*). Direktiivi on pantu kansallisesti täytäntöön 30 päivänä huhtikuuta 2007 voimaan tulleella ulkomaalaislain (301/2004) muutoksella (360/2007).

Direktiivin soveltamisala

Direktiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaan direktiiviä sovelletaan kaikkiin unionin kansalaisiin, jotka siirtyvät toiseen jäsenvaltioon tai oleskelevat toisessa jäsenvaltiossa kuin jonka kansalaisia he ovat, sekä heidän perheenjäseniinsä, jotka tulevat heidän mukaansa tai seuraavat heitä myöhemmin.

Opiskelijan perheenjäsenen oleskeluoikeus

Direktiivin 2 artiklan 2 kohdassa säädetään unionin kansalaisen perheenjäsenen määritelmästä. Direktiivin 7 artiklassa säädetään unionin kansalaisen ja hänen perheenjäsenensä oikeudesta oleskella toisessa jäsenvaltiossa yli kolme kuukautta. Artiklan 4 kohdassa on säännös, jolla rajataan opiskelijan perheenjäsenen oleskeluoikeus koskemaan ainoastaan opiskelijan tai hänen puolisonsa riippuvaisia alle 21-vuotiaita lapsia. Muiden kuin opiskelijoiden kohdalla perheenjäsenen oleskeluoikeus koskee unionin kansalaisen tai hänen puolisonsa riippuvaisia jälkeläisiä suoraan etenevässä polvessa eli myös lapsenlapsia ja niin edelleen. Oleskelu-

oikeus on myös opiskelijasta riippuvaisilla sukulaisilla suoraan takenevassa polvessa samoin kuin puolison vastaavilla sukulaisilla.

1.2 Ulkomaalaislaki

Ulkomaalaislain 10 luvun soveltamisala

Ulkomaalaislain 10 luvussa säädetään Euroopan unionin kansalaisen ja häneen rinnastettavan oleskelusta. Ulkomaalaislain 153 §:ssä säädetään luvun soveltamisalasta. Pykälän 3 momentin mukaan lukua sovelletaan unionin kansalaiseen, joka siirtyy Suomeen, sekä hänen perheenjäsenensä, joka siirtyy toisesta jäsenvaltiosta hänen mukaansa tai seuraa häntä myöhemmin ja joka ennen siirtymistään on oleskellut unionin kansalaisen kanssa toisessa jäsenvaltiossa laillisesti ja muutoin kuin tilapäisesti. Pykälän 4 momentin mukaan lukua sovelletaan Suomen kansalaisen perheenjäseneen, jos Suomen kansalainen on käyttänyt vapaan liikkuvuuden direktiivin mukaista liikkumisoikeuttaan siirtymällä toiseen jäsenvaltioon tai oleskelemalla toisessa jäsenvaltiossa ja jos perheenjäsen on siirtynyt hänen mukaansa tai seurannut häntä myöhemmin ja ennen siirtymistään oleskellut Suomen kansalaisen kanssa toisessa jäsenvaltiossa laillisesti ja muutoin kuin tilapäisesti.

Vapaan liikkuvuuden direktiivin piiriin kuuluvalla unionin kansalaisen perheenjäsenelle, joka itse on kolmannen maan kansalainen, myönnetään ulkomaalaislain 161 §:ssä tarkoitettu unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortti. Jos perheenjäsen itse on unionin kansalainen, hänen oleskeluoikeutensa rekisteröidään ulkomaalaislain 159 §:n mukaisesti.

Ulkomaalaislain 10 luvun soveltamisala on rajattu siten, että unionin kansalaista seuraavan perheenjäsenen on tullut oleskella laillisesti siinä jäsenvaltiossa, jossa unionin kansalainen on oleskellut ja josta hän on siirtynyt Suomeen. Luvun säännöksiä ei ole sovellettu perheenjäseniin, jotka muuttavat Suomeen suoraan kolmannesta maasta ilman lail-

lista oleskelua unionin kansalaisen kanssa toisessa jäsenvaltiossa. Ulkomaalaislain 10 luvun sääntely ei myöskään koske tilanteita, joissa unionin kansalainen solmii Suomessa uuden avioliiton ja saa näin uuden perheenjäsenen. Direktiiviä on tulkittu siten, että uusi perheenjäsen ei tässä tilanteessa olisi tullut unionin kansalaisen mukana tai seurannut häntä myöhemmin.

Ulkomaalaislain 153 a §:n 2 momentin mukaan unionin kansalaisen perheenjäsenelle, joka itse ei ole unionin kansalainen, myönnetään oleskelulupa 4 luvun perusteella, jos häneen ei sovelleta tämän luvun säännöksiä.

Ulkomaalaislain 50 a §:ssä säädetään oleskeluluvan myöntämisestä Suomessa asuvan unionin kansalaisen perheenjäsenelle. Pykälän mukaan Suomessa asuvan ja oleskelunsa rekisteröineen unionin kansalaisen tai häneen rinnastettavan perheenjäsenelle taikka tämän alaikäiselle lapselle, jonka oleskeluoikeutta ei voida rekisteröidä tai vahvistaa 10 luvun perusteella, myönnetään perhesiteen perusteella jatkuva oleskelulupa. Oleskelulupa myönnetään Suomessa tai ulkomailla haettuna.

Lain 50 a §:ää on sovellettu oleskeluluvan myöntämiseen sellaisille Suomessa asuvan ja oleskelunsa rekisteröineen unionin kansalaisen perheenjäsenille, joihin ei voida soveltaa 10 luvun säännöksiä. Kyse on perheenjäsenistä, joihin vapaan liikkuvuuden direktiiviä ei voida soveltaa lainkaan soveltamisalan rajauksen vuoksi tai jotka eivät täytä direktiivissä säädettyjä edellytyksiä. Kyse on perheenjäsenestä, jonka oleskeluoikeutta ei voida rekisteröidä tai jolle ei voida myöntää oleskelukorttia. Pykälää on sovellettu esimerkiksi silloin, kun unionin kansalainen avioituu Suomessa. Pykälää on sovellettu myös siinä tapauksessa, että unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelulle ei olisi 10 luvussa edellytettäviä riittäviä varoja. Oleskelulupa on voitu tällöin myöntää, jos on katsottu olevan olemassa ulkomaalaislain 39 §:n 1 momentissa säädettyjä perusteita poiketa toimeentulovaatimuksesta.

Ulkomaalaislain 155 a §:ssä säädetään unionin kansalaisen perheenjäsenen maahan-tulosta ja oleskelusta. Pykälän 1 momentin perusteella unionin kansalaisen perheenjäsene-

neltä, joka ei ole unionin kansalainen, voidaan vaatia viisumi. Viisumi voidaan vaatia, jos perheenjäsen on sellaisen valtion kansalainen, jolta neuvoston asetuksen mukaan vaaditaan viisumi. Pykälän 3 momentin mukaan kielteinen päätös viisumiasiaassa on annettava viisuminhakijalle kirjallisesti, ja se on perusteltava, jollei tämä ole vastoin Suomen tai unionin muun jäsenvaltion turvallisuussetuja.

Ulkomaalaislain 191 §:n 1 kohdassa on säädetty valituskielto viisumiasioihin. Säännöksen mukaan valittaa kuitenkin saa sellaisen unionin tai Suomen kansalaisen perheenjäsenä koskevasta kielteisestä viisumipäätöksestä, johon sovelletaan 10 luvun säännöksiä unionin kansalaisen ja hänen perheenjäsentensä oikeudesta liikkua vapaasti. Valitusoikeus ei ole koskenut sellaisia perheenjäseniä, jotka eivät ole laillisesti oleskelleet unionin kansalaisen kanssa toisessa jäsenvaltiossa. Esimerkiksi jos unionin kansalainen avioituu Schengen-valtion ulkopuolella viisumivollisen kolmannen maan kansalaisen kanssa, perheenjäsen ei kuulu 10 luvun soveltamisalan piiriin, jos hän ei ensin ole oleskellut toisessa jäsenvaltiossa yhdessä unionin kansalaisen perheenkokoajan kanssa. Valitusoikeus ei myöskään koske Suomen kansalaisen perheenjäsenen viisumipäätöstä, jos Suomen kansalainen ei käytä direktiivin mukaista liikkumisoikeuttaan.

Schengen-viisumeihin ulkomaalaislain 10 luvun säännöksiä on sovellettu luvun soveltamisalan mukaisesti tapauksissa, joissa Euroopan unionin kansalaisen viisumivollinen perheenjäsen on siirtynyt Suomeen unionin kansalaisen kanssa toisesta jäsenvaltiosta tai seurannut tätä myöhemmin eikä perheenjäsenellä ole ollut sellaista muuta lupaa, kuten Schengen valtion myöntämä oleskelulupa (mukaan lukien Schengen-valtion myöntämä Euroopan unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortti), jolla tämä olisi voinut siirtyä Suomeen ilman viisumia. Käytännössä tämä on koskenut ainoastaan siirtymistä Suomeen EU-jäsenvaltiosta, joka ei täysimääräisesti sovelta Schengenin säännöstöä. Näitä Schengen-alueen ulkopuolisia jäsenvaltioita ovat Yhdistyneet kuningaskunnat, Irlanti, Bulgaria, Romania ja Kypros.

Niissä tapauksissa, joissa perheenjäsenen liikkuvuus ei ole kuulunut 10 luvun soveltamisalaan Suomen Schengen-viisumeita myöntävät edustustot ovat ottaneet perheenjäsenen aseman huomioon tulkitessaan Schengenin säännöstöä sekä Suomen kansallista lainsäädäntöä perus- ja ihmisoikeusmyönteisesti perheenjäsenen asema huomioon ottaen. Tällainen tilanne on ollut, jos perheenjäsen on pyrkinyt Suomeen suoraan kolmannesta valtiosta. Schengen-viisumit on myönnetty maksutta kaikille Suomen ja toisen Euroopan unionin jäsenvaltion kansalaisten perheenjäsenille ulkoasiainministeriön maksuasetuksen mukaisesti. Suomi on myös noudattanut Euroopan unionin neuvoston ohjeistukseen sisältyvää suositusta olla vaatimatta Schengen-viisumin myöntämisen edellytyksenä olevaa matkasairausvakuutusta Euroopan unionin kansalaisen perheenjäseneltä.

Suomen kansalaisen perheenjäsenelle myönnetään oleskelulupa ulkomaalaislain 50 §:n perusteella. Tätä säännöstä sovelletaan pääosin Suomen kansalaisten perheenjäsenistä, jotka ovat kolmannen maan kansalaisia. Jos Suomen kansalainen asettuu toiseen jäsenvaltioon ja palaa sen jälkeen Suomeen, hänen perheenjäsenensä pääsee vapaan liikkuvuuden piiriin ja hänelle myönnetään perheenjäsenen oleskelukortti ulkomaalaislain 10 luvun säännösten mukaisesti.

Opiskelijan perheenjäsenen oleskeluoikeus

Ulkomaalaislain 158 a §:ssä säädetään oikeudesta oleskella maassa yli kolme kuukautta. Pykälän 3 momentissa rajataan opiskelijan perheenjäsenen oleskeluoikeus koskemaan vain: 1) unionin kansalaisen aviopuolisoa ja 2) unionin kansalaisen tai hänen aviopuolisonsa alle 21-vuotiasta tai hänen huollettavanaan olevaa lasta.

1.3 Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on viime vuosina antanut useita tuomioita, joissa on käsitelty unionin kansalaisen ja hänen perheenjäsenensä vapaata liikkuvuutta. Näistä keskeisiä ovat esimerkiksi asiat C-459/99

MRAX, C-60/00 Carpenter, C-109/01 Akrich, C-1/05 Jia sekä C-291/05 Eind. Tuomiot ovat koskeneet tapauksia ennen vapaan liikkuvuuden direktiivin hyväksymistä ja voimaan saattamista jäsenvaltioissa.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen suuri jaosto on 25 päivänä heinäkuuta 2008 antanut tuomion asiassa C-127/08 Metock. Kyseessä on ensimmäinen uuden direktiivin aikana tehty ratkaisu, jossa tuomioistuin on selkeästi ja kattavasti ottanut kantaa unionin kansalaisen perheenjäsenen liikkuvuuteen siltä osin kuin on kysymys vaatimuksesta oleskella laillisesti ensimmäisessä jäsenvaltiossa ennen siirtymistä toiseen jäsenvaltioon.

Metock-tuomiossa on kyse Irlannissa turvapaikkaa hakeneista ulkomaalaisista, jotka ovat avioituneet Irlannissa asuvien toisten jäsenvaltioiden kansalaisten kanssa. Irlanti on evännyt perheenjäsenten oleskeluoikeuden, koska heillä ei ole ollut aiempaa laillista oleskelua toisessa jäsenvaltiossa. Avioliittojen aitoutta ei ole kyseenalaistettu.

Tuomioistuin on katsonut, että direktiivin 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että direktiivin säännöksiä sovelletaan unionin kansalaisen perheenjäsenen riippumatta siitä, missä ja milloin heidän avioliittonsa on solmittu ja riippumatta siitä, millä tavoin tämä kolmannen maan kansalainen on tullut vastaanottavaan jäsenvaltioon. Tuomioistuin katsoo, että direktiivi on esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa puolisolta edellytetään aiempaa laillista oleskelua toisessa jäsenvaltiossa, jotta häneen voitaisiin soveltaa direktiivin säännöksiä.

Yhteisöjen tuomioistuin on 19 päivänä joulukuuta 2008 antanut tuomion asiassa C-551/07 Sahin. Tuomion mukaan direktiiviä on tulkittava siten, että sen säännökset kattavat myös perheenjäsenet, jotka ovat saapuneet unionin kansalaisesta riippumatta vastaanottavaan jäsenvaltioon ja joista on vasta siellä tullut unionin kansalaisen perheenjäseniä tai jotka ovat vasta siellä aloittaneet perhe-elämän hänen kanssaan. Tämän osalta on merkityksentöntä, että perheenjäseneksi tullessaan tai perhe-elämän aloittaessaan perheenjäsen oleskelee väliaikaisesti vastaanottavassa jäsenvaltiossa tämän valtion turvapaikkalainsäädännön nojalla.

1.4 Euroopan unionissa vapaasta liikkuvuudesta käyty keskustelu

Komissio on 10 päivänä joulukuuta 2008 julkaissut kertomuksen Euroopan parlamentille ja neuvostolle Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella annetun direktiivin 2004/38/EY soveltamisesta KOM(2008) 840 lopullinen. Komissio on lisäksi joulukuussa 2008 lähettänyt jäsenvaltioille yksityiskohtaisen kyselyn direktiivin soveltamisesta. Komissio pyrkii kesäkuuhun 2009 mennessä laatimaan asiakirjan direktiivin soveltamisen suuntaviivoista.

Oikeus- ja sisäasiainneuvosto on Tanskan ja Yhdistyneiden kuningaskuntien aloitteesta käsitellyt Metock-tuomiota ja sen aiheuttamia jatkotoimia istunnoissaan 25 päivänä syyskuuta ja 27 päivänä marraskuuta 2008. Neuvosto on antanut päätelmät henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden väärinkäytöstä. Päätelmissä todetaan muun muassa seuraavaa. Neuvosto palauttaa mieleen, että Euroopan kansalaisia, jäsenvaltioita ja Euroopan talouden kilpailukykyä hyödyttävä oikeus vapaaseen liikkuvuuteen Euroopan unionin sisällä on yksi niistä perusperiaatteista, joille Euroopan unioni rakentuu. Tämä oikeus on kansalaisten perusvapaus, jonka käyttöön liittyy velvoitteita, kuten sen jäsenvaltion lainsäädännön noudattaminen, jossa kansalaiset oleskelevat tai asuvat. Lisäksi neuvosto korostaa sitoutuneensa kehittämään unionista vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen, jolla rikollisuuden torjunta on keskeinen näkökohta. Neuvosto katsoo, että vapaata liikkuvuutta koskevaa oikeutta kunnioittaen ja edistäen on tehtävä kaikki voitava väärinkäytösten – samoin kuin luonteeltaan rikollisen käytöksen – ehkäisemiseksi ja torjumiseksi ja käytettävä sovellettavan oikeuden mukaisia voimakkaita ja oikeasuhteisia toimenpiteitä niitä kansalaisia vastaan, jotka rikkovat lakia riittävän vakavalla tavalla ja syyllistyvät vakaviin tai toistuviin rikkomuksiin. Tältä osin neuvosto panee merkille vapaan liikkuvuuden direktiivin asiaankuuluvat, erityisesti sen VI lukuun sisältyvät säännökset, jotka koskevat yhteisön kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä maahan-

tulo- ja oleskeluoikeuden rajoittamista nimenomaan yleiseen järjestykseen ja yleiseen turvallisuuteen liittyvistä syistä, ja sen 35 artiklan säännökset, jotka koskevat oikeuksien väärinkäyttöä ja petoksia, kuten lumeavioliittoja ja väärennettyjen asiakirjojen esittämistä.

EU:ssa on keskusteltu vapaan liikkuvuuden soveltamisen kysymyksistä sekä myös Metock-tuomiosta ja sen vaikutuksista jäsenvaltioissa. Keskusteluissa on käynyt ilmi, että unionin kansalaisten perheenjäsenten liikkumiseen on havaittu liittyvän väärinkäytöksiä joissain jäsenvaltioissa. Useat jäsenvaltiot ovat ilmaisseet huolensa, että Metock-tuomio entisestään lisää väärinkäytöksiä. Erityisesti Tanska, Yhdistyneet kuningaskunnat ja Irlanti ovat olleet asiassa aktiivisia.

Komissio on korostanut, että väärinkäytöksiä vastaan on toimittava direktiivin säännösten puitteissa sen sijaan, että rajoitettaisiin direktiivin soveltamisalaa. Direktiivin 35 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat toteuttaa tarpeelliset toimenpiteet evätäkseen, lopettaakseen tai peruuttaakseen direktiivissä tarkoitettut oikeudet, jos ne on saatu oikeuksien väärinkäytöllä tai petoksella, kuten lumeavioliitolla.

EU:ssa käydyssä keskustelussa on esitetty, että direktiivin uusi tulkinta merkitsee jälkivalvonnan korostamista ja lisäämistä, jos laitonta maahanmuuttoa halutaan ehkäistä. Esimerkiksi Irlanti ja Tanska ovat ilmoittaneet ryhtyvänsä tutkimaan entistä tarkemmin väärinkäytöksiä ja lisäävänsä jälkivalvontaa. Jälkikäteen valvonta edellyttää viranomaiselta erityistoimia, joista syntyy myös enemmän kustannuksia verrattuna siihen, että asia tutkittaisiin tarkemmin ennen oleskeluoikeuden myöntämistä.

1.5 Tilastot

Vuonna 2007 unionin kansalaisten perheenjäsenten oleskeluoikeus ulkomaalaislain 10 luvun perusteella vahvistettiin yhteensä 886 tapauksessa. Näistä kolmannen maan kansalaisia, joille annettiin oleskelukortti, oli 121 perheenjäsentä ja rekisteröityjä unionin kansalaisia 765 perheenjäsentä. Kielteisiä päätöksiä oli yhteensä 10.

Vuonna 2007 ulkomaalaislain 50 a §:n perusteella myönnettiin ensimmäinen oleskelulupa 17 perheenjäsenelle ja jatkolupa 9 perheenjäsenelle. Hakemuksia hylättiin 4.

Vuonna 2008 unionin kansalaisten perheenjäsenten oleskeluoikeus vahvistettiin 10 luvun perusteella yhteensä 955 perheenjäsenen osalta, joista kolmannen maan kansalaisia perheenjäseniä oli 158 ja unionin kansalaisia perheenjäseniä 797. Kielteisiä päätöksiä oli yhteensä 7.

Vuonna 2008 ensimmäinen oleskelulupa 50 a §:n perusteella myönnettiin 28 perheenjäsenelle ja jatkolupa 10 perheenjäsenelle. Hakemuksia hylättiin 4.

Tilastoista ei käy ilmi liikkumisoikeuttaan käyttäneiden Suomen kansalaisten perheenjäsenten oleskeluoikeuden vahvistamiset 10 luvun perusteella tai näille perheenjäsenille 50 §:n perusteella myönnetyt oleskeluluvat.

2 Ehdotetut muutokset

2.1 Ulkomaalaislain 10 luvun soveltamisala

Ulkomaalaislain 153 §:ssä edellytetään laillista oleskelua toisessa jäsenvaltiossa, jotta unionin kansalaisen vapaata liikkuvuutta koskevaa 10 lukua voitaisiin perheenjäseneneen soveltaa. Näin ollen ulkomaalaislain säännökset ovat ristiriidassa Metock-tuomiossa otetun direktiivin tulkinnan kanssa. Tämä siitäkin huolimatta, että Suomessa perheenjäsenelle sallitaan jääminen maahan 50 a §:n mukaan myönnettävällä oleskeluluvalla.

Ulkomaalaislain 50 a §:n nojalla myönnetty oleskelulupa ei anna unionin kansalaisen perheenjäsenelle täysin samoja oikeuksia kuin direktiivin mukainen ulkomaalaislain 10 luvun nojalla myönnettävä perheenjäsenen oleskelukortti. Oleskeluluvalla ei pääse missään tapauksissa liikkumaan viisumivapaasti sellaisiin jäsenvaltioihin, jotka eivät sovellalla Schengenin säännöstöä. Tosin tällainen mahdollisuus viisumivapaaseen liikkuvuuteen oleskelukortilla Schengen-alueen ulkopuolella vaihtelee eri jäsenvaltioiden direktiivistä tekemistä tulkinnoista ja on yleisimmin mahdollista vain jos perheenjäsen liikkuu unionin kansalaisen seurassa tai seuraa häntä ja liikkuminen tapahtuu tarkoituksessa asettua

työnteon tai muun vastaavan seikan perusteella asumaan kyseiseen toiseen jäsenvaltioon.

Lisäksi oleskelulupa-asia tutkitaan perusteellisemmin ja oleskelulupa myös maksaa oleskelukorttia enemmän. Näin ollen oleskelulupa 50 a §:n nojalla ei anna niitä oikeuksia, jotka Metock-tuomion perusteella perheenjäsenen tulisi saada.

Metock-tuomio koskee tapauksia, joissa unionin kansalainen on siirtynyt ja asettunut toiseen jäsenvaltioon ja avioitunut siellä turvapaikanhakijana olleen kolmannen maan kansalaisen kanssa. Puolisot eivät ole oleskelleet muussa jäsenvaltiossa ennen perheyhteyden syntymistä. Tuomiossa on sivuttu kysymystä niin sanotusta ensimmäisestä maahantulosta, jolla on vahva liittymä Schengenin säännöstön soveltamiseen jäsenvaltioiden edustustoissa sekä raja-aseilla. Tuomiossa korostetaan perheenjäsenen mukanaolon merkitystä unionin kansalaisen oman vapaan liikkuvuuden kannalta. Jos jäsenvaltio ei salli kolmannen maan kansalaisen perheenjäsenen seurata unionin kansalaista toiseen jäsenvaltioon, se olisi omiaan saamaan hänet luopumaan siellä oleskelusta ja kannustaisi häntä lähtemään sieltä, jotta hän voisi viettää perhe-elämää jossain toisessa jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa. Direktiivin soveltamisalaan kuuluisi sen vuoksi myös kolmannen maan kansalaiset perheenjäsenet, jotka ovat tulossa Suomeen suoraan kolmannesta maasta.

Vaikka Metock-tuomiossa kyse ei ole ensimmäisestä maahantulosta unionin alueelle, tuomiossa olevan tulkinnan mukaan vapaan liikkuvuuden direktiivin ja ulkomaalaislain 10 luvun soveltamisalaan tulisi kuulua Suomeen jo tulleiden perheenjäsenten lisäksi ne perheenjäsenet, jotka ovat pyrkimässä Suomeen suoraan kolmannesta maasta. Kun aiempaa laillista oleskelua toisessa jäsenvaltiossa ei enää saa edellyttää, suoraa saapumista kolmannesta maasta ei enää voida sulkea pois 10 luvun soveltamisen piiristä. Tämä helpottaa vapaan liikkuvuuden perusoikeuden käyttämistä myös niissä tapauksissa, joissa perheenjäsen tulee suoraan kolmannesta valtiosta.

Ulkomaalaislain 153 §:n 3 ja 4 momentista ehdotetaan poistettavaksi lauseet, joissa ul-

komaalaislain 10 luvun soveltamisala rajataan koskemaan vain niitä perheenjäseniä, jotka ennen siirtymistään ovat oleskelleet unionin kansalaisen kanssa toisessa jäsenvaltiossa laillisesti ja muutoin kuin tilapäisesti. EY-tuomioistuin on katsonut, että tällainen edellytys rajoittaa unionin kansalaisen vapautta liikkuvuutta. Säännösten sanamuoto vastaisi muutoksen jälkeen direktiivin sanamuotoa.

Ulkomaalaislain 153 §:n 3 momentti muutettaisiin vastaamaan täsmällisemmin vapaan liikkuvuuden direktiivin 3 artiklan 1 kohdan sanamuotoa. Momentin uuden sanamuodon mukaan ulkomaalaislain 10 lukua sovelletaan unionin kansalaiseen, joka siirtyy Suomeen tai oleskelee Suomessa, sekä hänen perheenjäsenensä, joka tulee hänen mukanaan tai seuraa häntä myöhemmin. Tämä sanamuoto tarkoittaisi tuomioistuimen tulkinnan mukaan, että vapaata liikkuvuutta sovelletaan perheenjäseniin riippumatta siitä, missä ja milloin heidän avioliittonsa on solmittu ja riippumatta siitä, millä tavoin kolmannen maan kansalainen on tullut Suomeen. Perheenjäseneltä ei edellytetä aiempaa laillista oleskelua unionin kansalaisen kanssa toisessa jäsenvaltiossa. Perheenjäsenen oleskelukortti myönnettäisiin myös perheenjäsenelle, joka tulee ensimmäistä kertaa unionin alueelle suoraan kolmannesta valtiosta. Perheenjäsenen oleskelukortti myönnettäisiin lisäksi, jos perheenjäsenyys syntyy Suomessa, esimerkiksi Suomessa oleskelevan unionin kansalaisen avioituessa Suomessa oleskelevan kolmannen maan kansalaisen kanssa. Oleskelukorttia ei myönnetä, jos oleskeluoikeuden muut edellytykset eivät täyty taikka kyseessä on vapaan liikkuvuuden direktiivin 35 artiklassa ja ulkomaalaislain 172 a §:ssä tarkoitettu oikeuksien väärinkäyttö.

Koska ulkomaalaislain sanamuoto olisi tarkkaan direktiivin mukainen, lakia ei jatkossa tarvitsisi muuttaa, vaikka EY-tuomioistuin päätyisi direktiivin soveltamisalan suhteen uudensuoraan tulkintoihin.

Ehdotettu muutos merkitsee, että jatkossa ulkomaalaislain 50 a §:n soveltamisala supistuu ja oleskelulupia tullaan myöntämään nykyistä vähemmän. Säännöstä käytettäisiin vain niissä tilanteissa, joissa perheenjäsenen oleskeluoikeuden edellytykset eivät täyty.

Käytännössä tällainen tilanne voisi olla, jos esimerkiksi unionin kansalaisella ei ole riittäviä varoja perheenjäsentä varten, mutta katsotaan kuitenkin olevan kohtuullista, että perheenjäsen pääsee unionin kansalaisen luokse Suomeen. Ulkomaalaislain 50 a §:n nojalla myönnettävän oleskeluluvan edellytyksenä on turvattu toimeentulo, mutta siitä voidaan poikkeuksellisesti poiketa 39 §:ssä säädetyillä perusteilla.

Sisäasiainministeriön poliisiosasto on 8 päivänä tammikuuta 2009 antanut poliisille ohjeen (SMDno/2009/54), jonka mukaan direktiiviä sovelletaan suoraan ulkomaalaislain säännösten sijasta luopumalla laillisen oleskelun vaatimuksesta toisessa jäsenvaltiossa. Ohje sisältää myös kehotuksen ottaa yhteyttä asiakkaisiin, joihin direktiiviä on sovellettu Metock-tuomion vastaisesti. Asia on käsiteltävä uudelleen, jos asiakas niin haluaa ja myönnettävä oleskeluluvan sijaan oleskelukortti.

Unionin kansalaisen perheenjäsenen maahantulo Schengen-alueen ulkopuolelta edellyttää viisumia, jos perheenjäsen on viisumivelvollinen asetuksen (EY) N:o 539/2001 mukaisesti. Vapaan liikkuvuuden direktiivin 5 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on kaikin tavoin helpotettava näiden henkilöiden tarvitsemien viisumien saantia. Suomen edustustolla on kuitenkin harkintavalta jättää viisumi myöntämättä, jos henkilö ei täytä viisumin saamisen edellytyksiä.

Ehdotus merkitsee, että suoraan kolmannesta valtiosta Suomeen pyrkivän viisumivelvollisen unionin kansalaisen perheenjäsenen viisumimenettelyyn noudatettaisiin 155 a §:n 3 momentissa säädettyä menettelyä kielteisen viisumipäätöksen antamisesta viisumihakijalle kirjallisesti ja päätöksen perustelemista. Päätökseen voisi myös ulkomaalaislain 190 §:n mukaisesti hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

Jos edustusto ei myönnä unionin kansalaisen perheenjäsenelle viisumia Suomeen, hän ei voisi hakea oleskelukorttia, sillä korttia on lain mukaan haettava Suomessa. Kielteisestä viisumipäätöksestä voisi valittaa hallinto-oikeuteen.

Vapaan liikkuvuuden direktiivin soveltamisalaan eivät kuulu jäsenvaltioiden kansa-

laiset tai heidän perheenjäsenensä, jotka eivät käytä liikkumisoikeuttaan. Ehdotetun 153 §:n 4 momentissa säädetään 10 luvun soveltamisesta Suomen kansalaisen perheenjäseneneen. Lukua sovelletaan Suomen kansalaisen perheenjäseneneen vain, jos Suomen kansalainen on käyttänyt direktiivin mukaista liikkumisoikeuttaan asettumalla toiseen jäsenvaltioon ja sen jälkeen palannut takaisin Suomeen. Momentin sanamuotoa ehdotetaan tältä osin täsmennettäväksi. Direktiivissä ei tarkemmin säännellä, miten sitä sovelletaan jäsenvaltion omaan kansalaiseen ja hänen perheenjäsenensä liikkumiseen. Direktiivin tarkoituksen mukaista on, että Suomen kansalaisen perheenjäsenen liikkumiseen direktiiviä sovelletaan silloin, kun perheenjäsenyys on sidoksissa Suomen kansalaisen asettumiseen toiseen jäsenvaltioon. Perheenjäsenen on tullut asua toisessa jäsenvaltiossa yhdessä Suomen kansalaisen kanssa tai vähintäänkin, että perheenjäsenyyteen johtanut suhde on syntynyt Suomen kansalaisen asuessa toisessa jäsenvaltiossa. Direktiiviä ei sovellettaisi sellaisiin perhesuhteisiin, jotka ovat syntyneet vasta sen jälkeen, kun Suomen kansalainen on palannut Suomeen. Suomen kansalaiselle ei siis toisessa jäsenvaltiossa asumisen jälkeen olisi jatkuvaa tai elinikäistä oikeutta saada tulevat perheenjäsenensä direktiivin soveltamisen piiriin.

2.2 Opiskelijan perheenjäsenen oleskeluoikeus

Direktiivin 7 artiklaan sisältyvät säännökset opiskelijan perheenjäsenen oleskeluoikeudesta on ulkomaalaislaissa pantu täytäntöön vajavaisesti. Ulkomaalaislain 158 a §:n 3 momentin mukaan yli kolmen kuukauden oleskeluoikeus opiskelijan perheenjäsenenä on vain aviopuolisolla ja opiskelijan tai hänen aviopuolisonsa alle 21-vuotiailla huollettavana olevalla lapsella. Direktiivin vaikeaselkoisen 7 artiklan 4 kohdan mukaan oleskeluoikeus on myös unionin kansalaisen opiskelijan ja hänen puolisonsa riippuvaisilla sukulaisilla suoraan takenevassa polvessa. Ulkomaalaislaissa vanhempien ja isovanhempien ja niin edelleen oleskeluoikeus on erehdyksessä rajattu pois edellä mainitulla säännöksellä.

Ulkomaalaislain 158 a §:stä ehdotetaan kokonaan poistettavaksi opiskelijan perheenjäsenen oleskeluoikeutta rajaava 3 momentin säännös. Direktiivissä rajausta koskee ainoastaan opiskelijan suoraan alenevassa polvessa olevia sukulaisia lasten jälkeen eli lapsenlapsia ja niin edelleen. Koska rajausta on hyvin vähämerkityksinen, ulkomaalaislakiin ehdotetaan direktiiviä suotuisampaa säännöstä. Myös opiskelijan huollettavat lapsenlapset ja siitä alenevassa polvessa olevat huollettavat sukulaiset voisivat jatkossa saada oleskeluoikeuden yli kolmen kuukauden oleskeluun opiskelijan perheenjäsenenä. Oleskeluoikeuden edellytyksenä on, että unionin kansalaisella on riittävät varat perheenjäsenten toimeentuloon Suomessa. Pykälän nykyinen 4 momentti siirtyisi 3 momentiksi.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan ja 2 momentin sanamuotoa ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että viitataan 1 momentin 1, 2 ja 3 kohtaan kuhunkin erikseen. Momentin nykyinen viittaus 1—3 kohtaan on mahdollista tulkita siten, että 1—3 kohdassa mainittujen kaikkien edellytysten tulisi täytyä. Tarkoitus on, että joku 1 momentin 1, 2 tai 3 kohdassa säädetyistä edellytyksistä täytyy.

3 Esityksen vaikutukset

Esityksen keskeisenä vaikutuksena olisi, että hieman nykyistä useampi unionin kansalaisen perheenjäsen pääsisi direktiivin soveltamisalan piiriin Suomessa. Euroopan unionin tasolla Metock-tuomion mukainen tulkinta merkitsisi direktiivin soveltamisen harmonisointia jäsenvaltioissa. Tähän mennessä soveltamiskäytännössä on ollut eroja. Uuden tulkinnan soveltaminen helpottaisi ja yhdenmukaistaisi unionin kansalaisten liikkuvuutta ja perheen yhdistämistä jäsenvaltioissa. Esityksellä edistettäisiin unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä yhdenvertaista kohtelua eri jäsenvaltioissa.

Viisumimenettelyyn kohdistuva keskeinen vaikutus olisi, että suoraan kolmannesta valtiosta Suomeen tuleva viisumivelvollinen perheenjäsen voisi hakea muutosta kielteiseen viisumiratkaisuun. Tämä asettaisi edustustolle korkeampia vaatimuksia kielteisen päätöksen tekemiseksi.

Ulkomaalaislain 10 luvun soveltamisala

Ehdotettu ulkomaalaislain 10 luvun soveltamisalan muutos koskisi niitä perheenjäseniä, jotka ennen Suomeen tuloa eivät ole oleskelleet unionin kansalaisen kanssa laillisesti toisessa jäsenvaltiossa. Tämä tarkoittaisi käytännössä pienen osan Suomeen muuttavien unionin kansalaisten perheenjäsenistä oleskeluoikeuden muuttumista oleskeluluvalla oleskelusta oleskelukortilla oleskeluksi. Vaikutus oikeusasemaan olisi melko vähäinen. Perheenjäsenen ei tarvitsisi ensimmäisen vuoden jälkeen hakea uutta oleskelulupaa, vaan hän saisi heti viiden vuoden oleskelukortin. Maasta poistamisen kynnyksen unionin kansalaisen perheenjäsenenä olisi hieman korkeampi. Viiden vuoden oleskelun ja pysyvän oleskelukortin saamisen jälkeen perheenjäsen voitaisiin maasta karkottaa ainoastaan yleiseen järjestykseen ja yleiseen turvallisuuteen liittyvistä vakavista syistä.

Ehdotettu muutos vaikuttaisi oleskeluoikeuden myöntämismenettelyyn siten, että ulkomaalaislain 50 a §:n mukaisia oleskelulupia myönnettäisiin aiempaa vähemmän, kun näiden oleskelulupien sijasta myönnettäisiin perheenjäsenen oleskelukortteja. Käytännössä jatkossa oleskeluluvan myöntäminen 50 a §:n perusteella tulisi kysymykseen hyvin poikkeuksellisesti ja harvoin. Kaiken kaikkiaan 50 a §:n nojalla myönnettyjä ensimmäisiä oleskelulupia on 30.4.2007-31.12.2008 ollut 50, joten kyseessä on hyvin pieni ryhmä.

Viisumimenettelyn muutos

Ehdotettu direktiivin tulkinta muuttaisi menettelyä, kun viisumivelvollinen unionin kansalaisen perheenjäsen pyrkii Suomeen kolmannelta maasta. Jos edustusto epäilee kyseessä olevan maahantulosäännösten kiertäminen, sen on tehtävä viisumin epäämisestä perusteltu kirjallinen ratkaisu. Tämä saattaa nostaa kielteisen ratkaisun tekemisen kynnyksen. Nykyisin kielteisen viisumipäätöksen perusteet ilmoitetaan viisumihakijalle vakiomuotoisesti, eikä päätöstä perustella tätä laajemmin. Koska edustustoilla ei ole keinoja tutkia asioita kovin tarkasti, viisumi jouduttaisiin monissa tapauksissa myöntämään,

vaikka olisi epäilyjä maahantulosäännösten kiertämisestä. Oleskeluoikeuden selvittäminen jäisi tällöin viime kädessä paikallispoliisin tehtäväksi oleskelukorttihakemuksen yhteydessä.

Vaikutukset laittoman maahantulon ja maahanmuuton kannalta

Tuomioistuimen ratkaisun on joissain jäsenvaltioissa nähty antavan uusia mahdollisuuksia ja keinoja maahan pääsemiseksi sellaisille henkilöille, jotka aiemman tulkinnan mukaan eivät olisi saaneet oleskeluoikeutta jäsenvaltioon. Tilanne Suomessa on ollut tässä suhteessa erilainen. Unionin kansalaisen perheenjäsenen on voinut tulla Suomeen hakemaan oleskelulupaa, vaikka hän ei ole ollut direktiivin soveltamisalan piirissä. Jos perheenjäsenyys on ollut aito, perheenjäsen on päässyt Suomeen ja unionin alueelle, jossa hän on voinut vapaasti liikkua Suomen oleskeluluvalla kolmen kuukauden ajan kerrallaan. Uusi tulkinta ei Suomessa juurikaan vaikuta perheenjäsenen pääsyyn maahan.

Yhdeksi väärinkäytön muodoksi on arvioitu unionin kansalaisen näennäinen asettuminen toiseen jäsenvaltioon. Unionin kansalainen siirtyy toiseen jäsenvaltioon, hankkii hetkeksi työpaikan ja avioituu kolmannen maan kansalaisen kanssa. Perheenjäsenelle haetaan oleskelukortti ja pian tämän jälkeen unionin kansalainen palaa takaisin kotimaahansa jatkamaan elämäänsä. Joissain jäsenvaltioissa unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemuksia jättävissä on ollut myös useita kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneita. Esimerkiksi Irlannissa on solmittu avioliittoja tiettyjen jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden kansalaisten välillä. Metock-tuomion on Irlannissa arvioitu voivan lisätä tällaisia avioliittoja ja laitonta maahanmuuttoa. Suomessa tällaisia ilmiöitä ei ole havaittu.

Komission näkemyksen mukaan direktiivi ei Metock-tuomionkaan jälkeen avaa ovia laittomalle maahanmuutolle, sillä jäsenvaltioille jää edelleen direktiivin puitteissa keinoja välttää kielteiset seuraukset. Väärinkäytöksiä vastaan voidaan toimia muun muassa direktiivin 35 artiklan säännöstä soveltamalla.

Eräissä jäsenvaltioissa on tullut ilmi vapaa-seen liikkuvuuteen liittyviä kielteisiä ilmiöitä. Suomessa tällaisia ilmiöitä ei ole tullut tietoon. Kaiken kaikkiaan ei ole nähtävissä perusteltua uhkaa sille, että laitton maahanmuutto Suomeen tai lumeavioliitot ehdotetun muutoksen vuoksi merkittävästi kasvaisivat. Vapaaseen liikkuvuuteen liittyvät menettelyt ovat normaalitapauksessa summaarisempia kuin oleskelulupamenettelyssä noudatettava tutkinta. Tämä johtuu siitä, että vapaa liikkuvuus on EU:n perustamissopimuksen mukainen jäsenvaltion kansalaiselle ja hänen perheenjäsenelleen kuuluva oikeus. Summaarisessa menettelyssä asioiden perinpohjainen selvittäminen ei ole mahdollista, eikä unionin kansalaisten kohdalla tarpeenkaan, ja tämä avaa helpommin tien järjestelmän väärinkäytölle.

Metock-tuomion vaikutuksia laittomaan maahantuloon on seurattava ja luotava keinot puuttua asiaan, jos laitton maahantulo tätä kautta kasvaa. Jos Metock-tuomio vaikuttaisi Suomessa väärinkäyttöä lisäävästi, olisi perheenjäsenen oleskelukorttihakemusten tutkintaa tarvittaessa tehostettava. Jos yksittäisessä asiassa olisi aihetta epäillä väärinkäytöstä, hakemus olisi tutkittava normaalia tarkemmin. Ulkomaalaislaki antaa mahdollisuuden tutkia asiaa kuuden kuukauden ajan. Perheenjäsenen oleskelukortti on ulkomaalaislain 161 b §:n mukaan myönnettävä viimeistään kuuden kuukauden kuluessa hakemuksen jättämisestä.

Ulkomaalaislain 172 a §:ssä on direktiivin 35 artiklaan perustuva oikeuksien väärinkäytön estämisen mahdollistava säännös. Säännöksen perusteella lain 10 luvun mukaiset vapaaseen liikkuvuuteen liittyvät oikeudet voidaan evätä, lopettaa tai peruuttaa, jos ne on saatu antamalla tietoisesti hakijan henkilöllisyyttä koskevia tai muita asiaan vaikuttavia vääriä tietoja tai salaamalla tällaisia tietoja taikka muutoin oikeuksien väärinkäytöllä, kuten avioliitolla, joka on solmittu yksinomaan 10 luvussa säädettyjen oikeuksien saamiseksi. Kansallisesti jää harkittavaksi, millaisiin toimiin ryhdytään väärinkäytösten estämiseksi. Oleskelukorttihakemuksen tarkemman tutkimisen lisäksi yksi mahdollisuus

olisi toteuttaa valvontaa myös oleskelukortin myöntämisen jälkeen.

Opiskelijan perheenjäsenen oleskeluoikeus

Opiskelijan oleskeluoikeuteen ehdotettujen muutosten vaikutus käytännön tasolla on vähäinen. On melko harvinainen tilanne, että Suomeen tulisi opiskelijaksi unionin kansalainen, joka tuo mukanaan huollettavan vanhemman, isovanhemman tai lapsenlapsen. Perheenjäsenen oleskeluoikeus edellyttää myös, että unionin kansalaisella on riittävät varat, joilla perheenjäsenen toimeentulo turvataan.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sisäasiainministeriön maahanmuutto-osastolla. Esitysluonnoksesta on pyydetty lausunnot sisäasiainministeriön poliisiosastolta, rajavartio-osastolta sekä kansainvälisten asioiden yksiköltä sekä ulkoasiainministeriöltä, oikeusministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä sekä Maahanmuuttovirastolta.

Lausunnonantajat ovat kaikki sitä mieltä, että ulkomaalaislain 10 luvun soveltamisalaa koskevaa säännöstä on muutettava EY-tuomioistuimen Metock-tuomion vuoksi. Lausunnoissa on pääosin hyväksytty esityksessä valittu ratkaisu kirjoittaa ulkomaalaislain 10 luvun soveltamisalaa koskeva säännös lain 153 §:n 3 momenttiin samaan muotoon kuin se on direktiivissä. Eräissä lausunnoissa Metock-tuomiota ei ole pidetty selkeänä oikeusohjeena perheenjäsenen tulon suoraan kolmannesta maasta. Joissain lausunnoissa on korostettu uuden tulkinnan vaikutuksia laittomaan maahantuloon ja maahanmuuttoon.

5 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan ensi tiassa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

*Lakiehdotus***Laki****ulkomaalaislain 153 ja 158 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 2004 annetun ulkomaalaislain (301/2004) 153 §:n 3 ja 4 momentti ja 158 a §, sellaisina kuin ne ovat laissa 360/2007, seuraavasti:

153 §

Luvun soveltamisala

 Lukua sovelletaan unionin kansalaiseen, joka siirtyy Suomeen tai oleskelee Suomessa, sekä hänen perheenjäsenensä, joka tulee hänen mukanaan tai seuraa häntä myöhemmin.

Lukua sovelletaan Suomen kansalaisen perheenjäsenen, jos Suomen kansalainen on käyttänyt vapaan liikkuvuuden direktiivin mukaista liikkumisoikeuttaan asettumalla toiseen jäsenvaltioon ja perheenjäsen tulee Suomeen hänen mukanaan tai seuraa häntä myöhemmin.

158 a §

Oikeus oleskella yli kolme kuukautta

Unionin kansalainen saa oleskella Suomessa yli kolmen kuukauden ajan, jos:

1) hän harjoittaa taloudellista toimintaa palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana;

2) hänellä on itseään ja perheenjäseniään varten riittävät varat ja tarvittaessa sairausvakuutus niin, että he eivät turvautumalla toistuvasti toimeentulotuesta annetussa laissa säädettyyn toimeentulotukeen tai siihen rinnastettaviin etuuksiin taikka muulla vastaa-

valla tavalla oleskelunsa aikana muodostu rasisitteeksi Suomen sosiaalihuoltojärjestelmälle;

3) hän on kirjoittautunut Suomessa hyväksytyyn oppilaitokseen pääasiallisena tarkoituksenaan osallistua koulutukseen ja hänellä on itseään ja perheenjäseniään varten riittävät varat oleskelua varten ja tarvittaessa sairausvakuutus niin, että he eivät turvautumalla toistuvasti toimeentulotuesta annetussa laissa säädettyyn toimeentulotukeen tai siihen rinnastettaviin etuuksiin taikka muulla vastavalla tavalla oleskelunsa aikana muodostu rasisitteeksi Suomen sosiaalihuoltojärjestelmälle; taikka

4) hän on 1, 2 tai 3 kohdassa säädetty edellytykset täyttävän unionin kansalaisen perheenjäsen.

Edellä 1 momentissa säädetty oleskeluoikeus on myös unionin kansalaisen perheenjäsenellä, joka ei itse ole unionin kansalainen, jos unionin kansalainen täyttää mainitun momentin 1, 2 tai 3 kohdassa säädetty edellytykset.

Pohjoismaan kansalaisen perheenjäsenellä on oleskeluoikeus, vaikka hänen toimeentulonsa ei olisi turvattu.

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 .

Helsingissä 29 päivänä toukokuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Maahanmuutto- ja eurooppaministeri *Astrid Thors*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

ulkomaalaislain 153 ja 158 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 2004 annetun ulkomaalaislain (301/2004) 153 §:n 3 ja 4 momentti ja 158 a §, sellaisina kuin ne ovat laissa 360/2007, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

153 §

153 §

Luvun soveltamisala

Luvun soveltamisala

Lukua sovelletaan unionin kansalaiseen, joka siirtyy Suomeen, sekä hänen perheenjäsenensä, joka siirtyy *toisesta jäsenvaltiosta* hänen mukanaan tai seuraa häntä myöhemmin ja joka ennen siirtymistään on oleskellut unionin kansalaisen kanssa *toisessa jäsenvaltiossa laillisesti ja muutoin kuin tilapäisesti*.

Lukua sovelletaan Suomen kansalaisen perheenjäseneneen, jos Suomen kansalainen on käyttänyt vapaan liikkuvuuden direktiivin mukaista liikkumisoikeuttaan siirtymällä toiseen jäsenvaltioon *tai oleskelemalla toisessa jäsenvaltiossa* ja jos perheenjäsen on siirtynyt hänen mukanaan tai seurannut häntä myöhemmin ja ennen siirtymistään *oleskellut Suomen kansalaisen kanssa toisessa jäsenvaltiossa laillisesti ja muutoin kuin tilapäisesti*.

Lukua sovelletaan unionin kansalaiseen, joka siirtyy Suomeen *tai oleskelee Suomessa*, sekä hänen perheenjäsenensä, joka *tulee* hänen mukanaan tai seuraa häntä myöhemmin.

Lukua sovelletaan Suomen kansalaisen perheenjäseneneen, jos Suomen kansalainen on käyttänyt vapaan liikkuvuuden direktiivin mukaista liikkumisoikeuttaan *asettumalla* toiseen jäsenvaltioon ja perheenjäsen *tulee Suomeen* hänen mukanaan tai *seuraa* häntä myöhemmin.

158 a §

158 a §

Oikeus oleskella yli kolme kuukautta

Oikeus oleskella yli kolme kuukautta

Unionin kansalainen saa oleskella Suomessa yli kolmen kuukauden ajan, jos:

1) hän harjoittaa taloudellista toimintaa palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana;

2) hänellä on itseään ja perheenjäseniään varten riittävät varat ja tarvittaessa sairausvakuutus niin, että he eivät turvautumalla tois-

Unionin kansalainen saa oleskella Suomessa yli kolmen kuukauden ajan, jos:

1) hän harjoittaa taloudellista toimintaa palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana;

2) hänellä on itseään ja perheenjäseniään varten riittävät varat ja tarvittaessa sairausvakuutus niin, että he eivät turvautumalla tois-

tuvasti toimeentulotuesta annetussa laissa säädettyyn toimeentulotukeen tai siihen rinnastettaviin etuuksiin taikka muulla vastaavalla tavalla oleskelunsa aikana muodostu raitteeksi Suomen sosiaalihuoltojärjestelmälle;

3) hän on kirjoittautunut Suomessa hyväksytyyn oppilaitokseen pääasiallisena tarkoituksenaan osallistua koulutukseen ja hänellä on itseään ja perheenjäseniään varten riittävät varat oleskelua varten ja tarvittaessa sairausvakuutus niin, että he eivät turvautumalla toistuvasti toimeentulotuesta annetussa laissa säädettyyn toimeentulotukeen tai siihen rinnastettaviin etuuksiin taikka muulla vastaavalla tavalla oleskelunsa aikana muodostu raitteeksi Suomen sosiaalihuoltojärjestelmälle; taikka

4) hän on 1–3 kohdassa säädetyt edellytykset täyttävän unionin kansalaisen perheenjäsen.

Edellä 1 momentissa säädetty oleskeluoikeus on myös unionin kansalaisen perheenjäsenellä, joka ei itse ole unionin kansalainen, jos unionin kansalainen täyttää 1 momentin 1–3 kohdassa säädetyt edellytykset.

Jos oleskeluoikeus perustuu opiskeluun, oleskeluoikeus unionin kansalaisen perheenjäsenenä on vain:

- 1) unionin kansalaisen aviopuolisolla; sekä
- 2) unionin kansalaisen tai hänen aviopuolisonsa alle 21-vuotiaalla tai hänen huollettavanaan olevalla lapsella.

Pohjoismaan kansalaisen perheenjäsenellä on oleskeluoikeus, vaikka hänen toimeentulonsa ei olisi turvattu.

tuvasti toimeentulotuesta annetussa laissa säädettyyn toimeentulotukeen tai siihen rinnastettaviin etuuksiin taikka muulla vastaavalla tavalla oleskelunsa aikana muodostu raitteeksi Suomen sosiaalihuoltojärjestelmälle;

3) hän on kirjoittautunut Suomessa hyväksytyyn oppilaitokseen pääasiallisena tarkoituksenaan osallistua koulutukseen ja hänellä on itseään ja perheenjäseniään varten riittävät varat oleskelua varten ja tarvittaessa sairausvakuutus niin, että he eivät turvautumalla toistuvasti toimeentulotuesta annetussa laissa säädettyyn toimeentulotukeen tai siihen rinnastettaviin etuuksiin taikka muulla vastaavalla tavalla oleskelunsa aikana muodostu raitteeksi Suomen sosiaalihuoltojärjestelmälle; taikka

4) hän on 1, 2 tai 3 kohdassa säädetyt edellytykset täyttävän unionin kansalaisen perheenjäsen.

Edellä 1 momentissa säädetty oleskeluoikeus on myös unionin kansalaisen perheenjäsenellä, joka ei itse ole unionin kansalainen, jos unionin kansalainen täyttää *mainitun* momentin 1, 2 tai 3 kohdassa säädetyt edellytykset.

Pohjoismaan kansalaisen perheenjäsenellä on oleskeluoikeus, vaikka hänen toimeentulonsa ei olisi turvattu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .